

KS. STANISŁAW ARASZCZUK

DUCHOWOŚĆ KAPŁAŃSKA

Tematyka dotycząca duchowości kapłańskiej jest ciągle aktualna. Omawiano ją podczas Soboru Watykańskiego II, poruszały ją też Synody Biskupów, dykasterie Kurii Rzymskiej, a także ostatni papież, szczególnie zaś Jan Paweł II¹

Duchowość kapłanów Jezusa Chrystusa, zdaniem W Słomki, jest niczym innym, i nie może być niczym innym, jak odzwierciedleniem i uobecnieniem duchowości Jezusa Chrystusa, Boga-Człowieka, jedyne Arcykapłana Nowego Przymierza, którego misję zwiastowali aniołowie w Betlejem² Słowo „duchowość” oznacza pewien styl życia albo życie według Ducha (por. Rz 8, 9), postępowanie według ducha, zespół postaw serca pobudzonych przez Ducha, a mianowicie przekonań, motywacji, decyzji.

Duchowość jest więc zbiorem postaw, przez które rozumiemy zajęte stanowisko, a zarazem gotowość działania według tego stanowiska. Nie można więc pojąć duchowości kapłańskiej bez świadomości tożsamości Jezusa Chrystusa i Jego misji, a dopiero w następstwie tego – tożsamości kapłana Jezusa Chrystusa i jego misji.

We wprowadzeniu teologicznym i pastoralnym do *Obrzędów święceń presbiterów* zaznaczone są główne linie założeń doktrynalnych duchowości kapłańskiej:

Ks. dr Stanisław ARASZCZUK – wykładowca Wyższego Seminarium Duchownego w Legnicy; adres do korespondencji: ul. Artyleryjska 38, 59-220 Legnica; tel. (0-prefiks-74) 862-96-37; e-mail: saraszczuk@legnica.opoka.org.pl.

¹ J. B a g r o w i c z. *Temat ciągle aktualny*. „Ateneum Kapłańskie” 83:1991 s. 3-8.

² W S ł o m k a. *Duchowość kapłańska*. Lublin 1996 s. 15.

Przez święcenia udzielany jest prezbiterom sakrament, w którym „dzięki namaszczeniu Ducha Świętego zostają naznaczeni szczególnym znamieniem i tak upodobniają się do Chrystusa Kapłana, aby mogli działać w zastępstwie Chrystusa Głowy” (nr 101). Uczestnicząc zgodnie ze swoim stopniem posługi w posłannictwie Chrystusa, Jedyne go pośrednika wszystkim głoszą słowo Boże. [...] Stosownie do powierzonej im władzy wykonują urząd posługiwania Chrystusa Pasterza i Głowy; w bratniej miłości gromadzą Bożą rodzinę i przez Chrystusa, w Duchu Świętym, prowadzą ją do Ojca. Pośród owczarni oddają Mu cześć w Duchu i prawdzie. Poświęcają się głoszeniu słowa i zgłębianiu świętej nauki, wierzą w to, co czytają i nad czym rozmyślają; nauczają tego, w co uwierzyli; naśladowują to, czego nauczali (nr 102).

Podobnymi słowami, chociaż dość oryginalnie, Jan Paweł II rozpoczął rozdział adhortacji *Pastores dabo vobis*, poświęcony naturze duchowości kapłańskiej. Papież przytoczył słowa Ewangelii: „Oczy wszystkich w synagodze były w Nim utkwione” (Łk 4, 20). W ten sposób podkreślił, że w każdych warunkach historycznych kapłan był spostrzegany przez wiernych, a nawet niewierzących, by docenić jego wysiłek ewangelizacyjny lub krytykować. To samo odnosi się do kapłana we współczesnych czasach – jest on bacznie obserwowany przez społeczność. Dlatego tekst homilii podczas obrzędów świeceń zachęca:

Niech wasza nauka będzie pokarmem dla ludu Bożego, niech świętość waszego życia stanie się źródłem radości dla wyznawców Chrystusa. W ten sposób słowem i przykładem będziecie budować dom Boży, to jest Kościół. Mocą Chrystusa będziecie pełnić również urząd posługi uświęcania. Za waszym bowiem pośrednictwem duchowa ofiara wiernych zostanie udoskonalona przez włączenie w Chrystusową Ofiarę, którą będziecie składać własnymi rękami na ołtarzu w sposób bezkrwawy i sakramentalny.

Modlitwa świeceń zaznacza, że bez kapłanów Chrystusowych nie mógłby egzystować Kościół. Są oni potrzebni do wypełniania ewangelicznej misji. Chrystus powiedział: „Idźcie więc i nauczajcie wszystkie narody” (Mt 28, 19) oraz „To czynicie na moją pamiątkę” (Łk 22, 19). Współcześni kapłani na mocy swego powołania pomagają wypełniać nakaz głoszenia Ewangelii i ponawiania Ofiary Ciała i Krwi Pańskiej. Muszą jednak zdecydowanie odpowiedzieć na stawiane przez biskupa pytanie: „Czy chcesz coraz ściślej jednozycz się z Chrystusem, Najwyższym Kapłanem, który z samego siebie złożył Ojcu za nas nieskalaną Ofiarę, i razem z Nim poświęcać się Bogu za zbawienie ludzi?”

Z powyższego wynika, że z naturą kapłaństwa ściśle wiąże się cnota posłuszeństwa. Jest ona nierozdzielnie złączona z duchowością prezbitera. W Kościele mogą spełniać swą posługę wyłącznie kapłani posłuszni głosowi otrzymanego powołania – inni nie są w stanie skutecznie prowadzić misji

ewangelizowania i uświęcania ludu Bożego. Słowa przyrzeczenia czci i posłuszeństwa ordynariuszowi mają umocnić decyzję jednoczenia się z Chrystusem.

Prezbiterzy są w Kościele i dla Kościoła sakramentalnym uobecnieniem Jezusa Chrystusa Głowy i Pasterza, głoszą autorytatywnie Jego Słowo, powtarzają Jego znaki przebaczenia i daru zbawienia, zwłaszcza w sakramencie Chrztu, Pokuty oraz w Eucharystii, dzielą Jego pełną miłości troskę aż do całkowitego złożenia daru z siebie za owczarnię, którą gromadzą w jedno i prowadzą do Ojca przez Chrystusa w Duchu Świętym. Jednym słowem, celem życia i działania kapłanów jest głoszenie Ewangelii światu i budowanie Kościoła w imieniu i w zastępstwie Chrystusa (*in persona Christi*), Głowy i Pasterza (PDV 15).

Kapłaństwo Chrystusowe nie tylko wzywa do szczególnej formy szacunku, a przez to do świętości, ale również jest dla powołanych źródłem mocy, dzięki której ludzkie słabości prezbitera są wspierane łaską Tego, którego reprezentuje³ Jest ono darem otrzymanym w sakramencie święceń. Świadomość tego daru wyraża się w posłudze duszpasterskiej odpowiadającej duchowości kapłańskiej⁴

Kapłani jako żywe narzędzia Chrystusa, działający w Jego imieniu, mają być szczególnym przykładem i świadectwem dążenia do świętości i wprowadzenia w życie radykalizmu ewangelicznego⁵ Słowa modlitwy święceń skierowane do Boga Ojca mają uświadamiać, jak wielką godność otrzymują prezbiterzy: „Odnów w ich sercach Ducha świętości; niech wiernie pełnią przyjęty od Ciebie, Boże, urząd posługiwania kapłańskiego drugiego stopnia i przykładem swojego życia pociągają innych do poprawy obyczajów”

Analizując zagadnienie natury duchowości kapłańskiej wyrażonej w praktyce miłości pasterskiej, zauważa się, że prezbiter w swoim życiu musi podejmować i czynić własnym wymagające wyzwania „radykalizmu ewangelicznego”⁶ Duchowość bowiem tego rodzaju „jest syntezą jednoczącą wartości i cnoty ewangeliczne, a zarazem mocą, która podtrzymuje ich rozwój aż do pełni doskonałości” (PDV 27).

Poznanie natury duchowości kapłańskiej w świetle służby Kościołowi i braciom w Chrystusie jest sprawą trudną. Stopień trudności wzrasta w świa-

---

³ J. M a c h n i a k. *Pastores dabo vobis*. Kraków 1994 s. 72.

⁴ P. S o c h a. *Życie duchowe kapłana*. „Ateneum Kapłańskie” 85:1993 s. 237.

⁵ S. C i c h y. *Życie duchowe kapłana zgodne z jego naturą i misją według Adhortacji Apostolskiej Jana Pawła II „Pastores dabo vobis”* W: *W trosce o Polskę*. Red. S. Flis, F. Koper. Pelplin 1993 s. 38.

⁶ T. F i t y c h. *Powołanie kapłańskie w duszpasterskim posługiwaniu Kościoła*. „Ateneum Kapłańskie” 85:1993 s. 257.

domości wiernych, gdy spotykają się we własnym otoczeniu z kryzysem tożsamości kapłana. Do natury duchowości kapłańskiej należy bowiem nie tylko bycie dla chwały Bożej i zbawienia świata, lecz także posługiwanie wśród potrzebujących wsparcia tak duchowego, jak i materialnego⁷ Kapłaństwo jest więc służbą, a nie tylko godnością i zaszczytem⁸

Trzeba podkreślić, że istnieje przedziwna współbieżność posługi i życia duchowego. Posługa kapłańska domaga się świętości, ale spełniana „w duchu Chrystusa” staje się także jej drogą⁹

Jest sprawą bardzo ważną, aby prezbiterzy Kościoła byli nie tylko w każdym czasie podobni do Chrystusa, znali Ewangelię, żyli nią i sprawowali z godnością obrzędy świętej liturgii, ale także rozumieli środowisko i warunki życia adresatów głoszonego przez nich orędzia zbawienia¹⁰

Kapłaństwo, wskutek swej specyficznej duchowości, jest tajemnicą w komunii i misji. Dzięki temu może kontynuować w Kościele Chrystusową modlitwę, Jego Ofiarę oraz zbawczą działalność. Kapłan jako sługa

dokonyje kościelnych i sakramentalnych znaków obecności Chrystusa zmartwychwstałego. Jest sługą Kościoła w komunii, ponieważ – w jedności z biskupem i w ścisłej więzi z całym presbyterium – tworzy jedność wspólnoty kościelnej, w której współdziałają zgodnie różne powołania, charyzmaty i posługi. Jest wreszcie sługą Kościoła – misji, ponieważ dzięki niemu wspólnota głosi Ewangelię i daje jej świadectwo¹¹

Istnieje wewnętrzny związek między duchowością kapłańską a wykonywaniem posługi duszpasterskiej. Każdy rodzaj posługi w Kościele umacnia życie wewnętrzne prezbitera. Zauważyli to już ojcowie Soboru, gdy stwierdzili:

Przez same bowiem codzienne święte czynności, jak i przez całe swoje posługiwanie, które wykonują w zjednoczeniu z biskupem i prezbiterami, zmierzają ku doskonałości życia. Sama świętość prezbiterów wiele wnosi do owocnego wypełniania ich posługi (DK 12 oraz PDV 24).

Natura duchowości kapłańskiej domaga się wielkiej czujności i żywej świadomości prezbiterów. Kapłan ma być świadom tego, co czyni. Wynika to z polecenia św. Pawła Apostoła, który pisał do Tymoteusza: „Nie zanie-

⁷ W S ł o m k a. *Sakrament kapłaństwa jako podstawa duchowości kapłańskiej*. W: *Teologia duchowości katolickiej*. Red. W. Słomka. Lublin 1993 s. 217.

⁸ S. K u r. *Tożsamość kapłana*. „Dobry Pasterz” 11:1991 s. 56.

⁹ S o c h a. *Życie duchowe kapłana* s. 228.

¹⁰ J. D e c. *Formacja kapłańska wobec wyzwań schyłku drugiego tysiąclecia a współczesne duszpasterstwo powołań*. W: *W trosce o Polskę* s. 20.

¹¹ Tamże s. 16.

dbuj w sobie charyzmatu” (1 Tym 4, 14). Słowa biskupa wręczającego każdemu z wyświęconych chleb na patenie oraz wino z wodą w kielichu mają podkreślić tę prawdę: „Przyjmij dary ludu świętego, które mają być ofiarowanie Bogu. Rozważaj, co będziesz czynić, naśladowaj to, czego będziesz dokonywać, i prowadź życie zgodne z tajemnicą Pańskiego krzyża” (nr 289).

Natura duchowości kapłańskiej, która rozwija się m.in. poprzez wykonywanie posługi, domaga się, aby prezbiter nieustannie odnawiał i coraz bardziej pogłębiał świadomość, że przyjął sakrament Jezusa Chrystusa. Tego rodzaju świadomość nie tylko odpowiada prawdziwej naturze duchowości kapłańskiej, lecz decyduje także o wykonywanym charyzmacie (PDV 25). Sobór nazywa takich kapłanów „sprzymierzeńcami i pomocnikami” Boga „Świętego i Uświęciciela” (DK 12).

Kapłan z natury swego powołania jest szafarzem słowa Bożego. Jest posłany, by głosić wszystkim Ewangelię. „Dlatego sam kapłan powinien rozwijać wielką osobistą zażyłość ze Słowem Bożym” (PDV 26). Nie chodzi tu o samo poznanie egzegetyczne, chociaż jest ono konieczne. Ma zbliżać się do tego słowa poprzez duchowe rozmodlenie, „aby ono przeniknęło do głębi jego myśli i uczucia” (PDV 26). Biskup w homilii mówi:

Wy zaś, drodzy synowie, gdy otrzymacie święcenia prezbiteratu, w imieniu Chrystusa Nauczyciela będziecie pełnić urząd posługiwania nauczycielskiego w zakresie wam powierzonym. Wszystkim głóście słowo Boże, które sami z radością przyjęliście. Rozważajcie prawo Boże, wiercie w to, co przeczytacie, nauczajcie tego, w co wierzycie, i pełnijcie to, czego innych będziecie nauczać (nr 267).

Słowa kapłana i jego myśli mają być wyrazistym głosem i świadectwem Ewangelii. Jedynie kapłan o głębokiej duchowości może stać się uczniem Jezusa (por. J 8, 31-32). Może on wtedy zrozumieć, że „słowa jego posługi nie są «jego», lecz należą do Tego, który go posłał” (PDV 26). W ten sposób staje się on sługą słowa, które ewangelizuje jego duchowość.

Duchowość kapłańska wynika i wspiera się na sakramentach. Do szczególnych należy pokuta. Jej szafarzem jest kapłan, ale też i on z niej korzysta. „Duchowe życie kapłana zależy od wytrwałego i sumiennego osobistego korzystania z sakramentu Pokuty” (ReP 31).

Posługa pasterska w parafii wymaga od kapłana intensywnego życia duchowego, bogatego w przymioty i cnoty, aby prowadzić i kierować parafią. Te cechy to: wierność, konsekwencja, mądrość, otwartość, dobroć stanowczość, autorytet, bezinteresowność, cierpliwość, szacunek, ufność... (por. Tt 1, 7-8).

Duchowość kapłańska jest tu rozumiana jako całość doświadczenia wewnętrznego. Chodzi głównie o uczucia, myśli i postawy rodzące się w człowieku, który przeżywa w sposób świadomy osobową relację z Bogiem, naznaczoną uczestnictwem w kapłaństwie Chrystusowym. Życie duchowe kapłana ma swoje specyficzne akcenty, które wypływają ze szczególnego zjednoczenia z Chrystusem i ludem Bożym.

Teksty liturgii święceń mówią o życiu duchowym kapłana z perspektywy powszechnego powołania do świętości, do której są wezwani wszyscy chrześcijanie mocą sakramentu chrztu świętego. Prawdę powyższą przypomniał Sobór Watykański II, gdy wskazał, że świętość realizuje się przez uczestniczenie w doskonałości Boga (KDK 39-42) i zjednoczenie z Chrystusem w Duchu Świętym (1 Kor 12, 13; Ef 1, 13; 4, 30).

Duch Święty nie tylko ukazuje niezwykle perspektywy duchowego rozwoju człowieka i środki prowadzące do tego celu, ale staje się zaczątkiem nowego życia, będącego upodobnieniem do Jezusa przez miłość. Ukochanie Chrystusa jest zatem podstawowym wyznacznikiem doktrynalnym duchowości kapłana.

Tego rodzaju duchowość zanurzona w Chrystusie uzyskuje swoją specyfikę przez „nową gotowość”, która wypływa z sakramentu święceń (PDV 19). Prezbiterzy są „powołani nie tylko jako ochrzczeni, lecz również i zwłaszcza jako kapłani, do właściwych sposobów bycia” (PDV 19). Ten szczególny charakter wynika z konsekracji Bogu w sakramencie kapłaństwa, który różni się od powołania powszechnego „istotą, a nie tylko stopniem” (KDK 10).

Duchowość kapłana jest więc determinowana szczególną formą poświęcenia się Bogu. Dzięki temu staje się on narzędziem Chrystusa, Najwyższego Kapłana. Z sakramentu święceń wynika więc moc działania „w imieniu i zastępstwie samego Chrystusa” (PDV 20). Można tu także mówić o szczególnej łasce dążenia do doskonałości.

Kapłaństwo Chrystusowe nie tylko wzywa do szczególnej formy świętości, ale jest również źródłem mocy, dzięki której ludzkie słabości kapłana są wspierane „świętością Tego, którego on reprezentuje” (Hbr 7, 26). Dzięki święceniom życie duchowe kapłana jest kształtowane i określane przez postawy i wzory postępowania Jezusa Chrystusa, objawiające się w jego ziemskim byciu, które ma charakter doczesny (PDV 21).

Uświadomienie sobie założeń doktrynalnych w zakresie duchowości kapłańskiej jest właściwą drogą do przewycięzania kryzysu tożsamości i ukazania istotnych jej wyznaczników. Po burzliwych latach posoborowych, kiedy błędnie interpretowano stanowisko Magisterium Kościoła, liturgia święceń prezbiteratu przypomina, że źródłem kapłaństwa jest komunია prezbitera z Bogiem, zjednoczenie z Chrystusem i jedność z Kościołem.

BIBLIOGRAFIA

- B a g r o w i c z J.: Temat ciągle aktualny. „Ateneum Kapłańskie” 83:1991 s. 3-8.
- C i c h y S.: Życie duchowe kapłana zgodne z jego naturą i misją według Adhortacji Apostolskiej Jana Pawła II „Pastores dabo vobis” W: W trosce o Polonię. Red. S. Flis, F. Koper. Pelplin 1993 s. 34-42.
- D e c I.: Formacja kapłańska wobec wyzwań schyłku drugiego tysiąclecia a współczesne duszpasterstwo powołań. W: W trosce o Polonię. Red. S. Flis, F. Koper. Pelplin 1993 s. 19-33.
- F i t y c h T.: Powołanie kapłańskie w duszpasterskim posługiwaniu Kościoła. „Ateneum Kapłańskie” 85:1993 s. 252-265.
- J a n P a w e ł II: Adhortacja apostolska o formacji kapłanów we współczesnym świecie *Pastores dabo vobis*. Rzym 1992.
- K u r S.: Tożsamość kapłana. „Dobry Pasterz” 11:1991 s. 53-57.
- M a c h n i a k J.: Duchowość kapłana na podstawie Adhortacji Jana Pawła II *Pastores dabo vobis*. W: *Pastores dabo vobis*. Red. J. Machniak. Kraków 1994 s. 68-85.
- S ł o m k a W.: Duchowość kapłańska. Lublin 1996.
- S ł o m k a W.: Sakrament kapłaństwa jako podstawa duchowości kapłańskiej. W: Teologia duchowości katolickiej. Red. W. Słomka. Lublin 1993 s. 212-229.
- S o c h a P.: Życie duchowe kapłana. „Ateneum Kapłańskie” 85:1993 s. 223-237.
- Święcenia prezbiteratu według nowego Pontyfikatu. Katowice 2000.

THE PRIEST'S SPIRITUALITY

S u m m a r y

Priesthood is the gift of love from God the Father, His Son Jesus Christ and the Holy Spirit. It is also the presbyter's reply to God's great love. For the man's part, it is a process that occurs in the called one's whole life. The process of the priest's spirituality is a complex issue. It is connected with gradual development, at first human, and then Christian and priestly. The beginning of this process falls on the seminary years and then it goes on throughout the priest's whole life. Co-operation with the Holy Spirit should never be ended or stopped. The new rites of taking the holy orders remind that the sacrament of consecration, making the priest ontically similar to Christ, introduces him to the mystery of the unusual unification with God. Owing to that, on behalf of Jesus he may pronounce the words of transfiguration of bread into Flesh and of wine into Blood. Owing to the consecration by the Holy Spirit in the sacrament of consecration the priest's spiritual life becomes marked, shaped and defined by attitudes and models of behaviour typical of Jesus Christ. The priest's spirituality is enlivened and directed by the Holy Spirit. For this reason it aims at sainthood and at perfecting love.

It should be understood as the whole of internal experience: of the feelings, thoughts and attitudes originated in the priest who in a conscious way experiences the personal relation to God.

Translated by Tadeusz Karłowicz

Słowa kluczowe: kapłaństwo, duchowość kapłańska, konsekracja, poświęcenie, powołanie kapłańskie.

Key words: priesthood, the priest's spirituality, consecration, devotion, the priest's vocation.